

Nr 6

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner om minsta antalet mandat i valkrets.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas de likalydande motionerna I: 421 av herr Österdahl (fp) och II: 475 av herrar Franzén i Träkumla och Gustafsson i Stenkyrka (båda cp).

Hemställan avser: »att riksdagen beslutar ändra vallagens 30 § mom. 2 så att ingen valkrets tilldelas mindre än tre fasta valkretsmandat, samt att konstitutionsutskottet måtte utarbeta förslag till erforderlig författningstext».

Beträffande motiveringen hänvisas till motionen II: 475.

Frågans behandling 1968

Det nya valsysteem, som antagits som ett led i den partiella författningsreformen, innebär bl. a. att av de 350 mandaten i enkammarriksdagen 310 skall vara fasta valkretsmandat och 40 utjämningsmandat. De förra skall fördelas mellan valkretsarna på grundval av deras antal röstberättigade. Någon regel om minsta antalet fasta mandat i en valkrets har inte upptagits. Förslag därom, av samma innebörd som de nu väckta motionernas, framfördes både vid remissbehandlingen av grundlagberedningens betänkande och i följdmotioner till propositionen 1968: 27. Utskottet anförde följande i denna fråga (KU 1968: 20 s. 26):

Den andra nyheten i förevarande sammanhang innehåller förslaget i fråga om fördelningsmetoderna. Liksom för närvarande föreslås de s. k. valkvots- och överskottsreglerna bli tillämplade. Varje valkrets skall först få lika många mandat som det antal riksvalkvoter, dvs. $\frac{1}{350}$ av antalet röstberättigade i riket, som den förmår fylla. De därefter återstående mandaten fördelas efter storleken av de överskott valkretsarna har kvar. Härutöver tillämpas nu de s. k. fyllnadsreglerna. De innebär för andra kammaren att valkrets som inte fått tre eller som fått tre men inte fem mandat skall tilldelas så många mandat att i förra fallet tre och i senare fallet fem mandat uppnås. Den förra regeln är endast tillämplig på Gotlands valkrets och gäller inte heller första kammaren, för vilken däremot den senare tillämpas. Grundlagberedningen har inte upptagit någon motsvarighet till fyllnadsreglerna. Länsstyrelsen i Gotlands län har hemställt att en bestämmelse om minst tre mandat i varje valkrets skall behållas. Departementschefen har

uttalat att en sådan regel skulle vara främmande för systemets principer och kunna få störande verkningar. Den skulle innebära att det samlade resultatet av de fasta mandatens fördelning skulle avvika från riksproportionaliteten mer än nödvändigt. I motionerna I: 768 och II: 971 (nr 22 i förteckningen) hemställs att en regel om minst tre mandat i varje valkrets skall införas. På de av departementschefen angivna skälen avstyrker utskottet dessa motioner.

Ingen reservation avgavs på denna punkt. Betänkandet i denna del godkändes efter votering.

Utskottet

Under hänvisning till sitt av riksdagen godkända utlåtande över motioner med samma syfte 1968, i samband med behandlingen av förslaget om övergång till enkammarssystem m. m., hemställer utskottet,

att riksdagen avslår motionerna I: 421 och II: 475.

Stockholm den 18 februari 1969

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), Dahl* (s), fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Sveningsson (m), Sörlin (s), Hernelius (m), Sörenson (fp), Norberg (s) och Axel Georg Pettersson (cp); samt

från a n d r a kammaren: herrar Larsson i Luttra (cp), Nilsson i Östersund (s), Henningsson (s), fru Thunvall (s), herrar Johansson i Trollhättan (s), Nelander (fp), Ohlin (fp), Werner (m), Henrikson (s) och Glimnér (cp).

* Ej närvarande vid justeringen.